ІНКЛЮЗИВНІСТЬ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Шевченко Володимир,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри сурдопедагогіки
та сурдопсихології імені Миколи Ярмаченка
факультету спеціальної освіти та соціальної політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
shevchenko_volodumur@ukr.net

У сучасних умовах трансформації освітніх систем питання інклюзивності набуває особливої актуальності. Інклюзивне навчання є одним із ключових принципів гуманізації освітнього процесу та забезпечення рівного доступу до навчання для всіх дітей незалежно від їхніх фізичних чи психофізіологічних особливостей. Однією з важливих категорій дітей з особливими освітніми потребами є діти з порушеннями слуху, які потребують спеціально організованого освітнього середовища, педагогічного супроводу та комплексної підтримки. Порушення слуху значною мірою впливає на формування мовлення, комунікативних навичок, соціалізацію та пізнавальний розвиток дитини. Саме тому ефективна організація освітнього процесу для таких дітей потребує впровадження спеціальних педагогічних технологій, методів навчання, а також створення інклюзивного середовища, яке враховує індивідуальні потреби кожного учня [1, с. 48].

Ідея інклюзивного навчання передбачає включення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього середовища, що сприяє їх соціалізації, формуванню комунікативних навичок та адаптації до суспільства. У багатьох країнах світу інклюзивне навчання стало важливою складовою державної освітньої політики. В Україні цей процес також активно розвивається, однак потребує подальшого вдосконалення та наукового обґрунтування. Дослідження показують, що інклюзивне навчання для дітей із порушеннями слуху створює додаткові можливості для розвитку мовлення, розширення словникового запасу та покращення комунікативних навичок, оскільки діти перебувають у природному мовленнєвому середовищі та мають постійний контакт із однолітками, які добре чують. Проте така ситуація стосується лише слабочуючих дітей або дітей, які слухопротезовані кохлеарними імплантами. Водночас впровадження інклюзивного підходу супроводжується низкою труднощів, пов’язаних із недостатньою підготовкою педагогів, нестачею спеціальних ресурсів, а також необхідністю адаптації навчальних програм до індивідуальних потреб дітей [1, с. 51].

Інклюзивне навчання ґрунтується на принципах рівності, доступності та поваги до індивідуальних особливостей кожної дитини.

Основною метою інклюзивного підходу є створення такого освітнього середовища, у якому всі учні мають можливість брати активну участь у навчальному процесі та реалізовувати свій потенціал. Діти з порушеннями слуху становлять особливу категорію учнів, оскільки їхній розвиток значною мірою залежить від рівня сформованості мовлення та комунікативних навичок. Недостатній розвиток слухового сприймання може призводити до труднощів у засвоєнні навчального матеріалу, уповільнення темпу навчання, а також до соціальної ізоляції. Саме тому інклюзивне навчання для цієї категорії дітей передбачає використання спеціальних методів і форм навчання, зокрема: застосування жестової мови; використання візуальних матеріалів; використання технічних засобів підсилення слуху; індивідуалізацію навчального процесу [3, с. 250].

Важливу роль у цьому процесі відіграє мультидисциплінарна команда фахівців, до складу якої входять сурдопедагоги, психологи, логопеди, педагоги, а також батьки дитини. Спільна діяльність цих фахівців сприяє створенню ефективної системи підтримки, яка враховує освітні та соціальні потреби дитини. Попри значні переваги для інших дітей, інклюзивне навчання для дітей з порушенням слуху має низку проблем, які потребують вирішення. Однією з головних проблем є недостатня підготовка педагогів до роботи з такими дітьми, зокрема, вчителі не мають достатніх знань у галузі сурдопедагогіки, що ускладнює організацію навчального процесу. Іншою проблемою є недостатня кількість спеціальних технічних засобів, необхідних для забезпечення доступності навчання. Окрім того, у загальноосвітніх школах часто спостерігається велика кількість учнів у класах, що обмежує можливості індивідуального підходу до дітей із порушеннями слуху. Існує також ризик соціальної ізоляції або дискримінації таких дітей з боку однолітків, що може негативно впливати на їхній емоційний стан та мотивацію до навчання [2, с. 20].

У процесі організації інклюзивного навчання важливо враховувати кілька важливих аспектів, необхідно забезпечити індивідуалізацію навчального процесу. Кожна дитина має свої особливості розвитку, тому педагог повинен враховувати її індивідуальні можливості, важливо створити сприятливу психологічну атмосферу в колективі, що сприятиме формуванню позитивних взаємин між учнями, необхідно активно залучати батьків до освітнього процесу, оскільки їхня підтримка є важливим фактором успішної соціалізації дитини [4, с. 164].

Отже, інклюзивне навчання є важливим напрямом розвитку сучасної освітньої системи, спрямованим на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей. Дослідження показують, що інклюзивне навчання дітей з порушеннями слуху сприяє їх соціалізації, розвитку мовлення та формуванню комунікативних навичок. Водночас ефективність інклюзії залежить від багатьох факторів, зокрема професійної підготовки педагогів, наявності спеціальних ресурсів та організації педагогічного супроводу. Попри наявні труднощі, інклюзія має

значний потенціал для розвитку системи освіти та створення більш справедливого й гуманного суспільства.

Список використаних джерел:

1. В. Засенко, Л. Прохоренко, «Освіта «особливих» дітей: стратегія розвитку», Рідна школа, № 3-4, 2019, с. 48-52.
2. А. Колупаєва, О. Таранченко, Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник, Харків, Україна: «Ранок», 2019. С. 20.
3. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології. навч.-метод. посіб. О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. К. Вид ФОП Симоненко О.І. 2018. 250 с.
4. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2016. 164 с.